

59

कर्मप्रदीपः

५३३२३

सं. २७ छह में लिखित)

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातो गोत्रिलोक्तानामनेषां चैव कर्मणां अस्य
 णां नाविधिं सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत् १ त्रिविदूर्ध्वतं कार्यं तत्तु त्रयमधो
 र्वत् त्रिवर्तं चोपवीतं स्यात्तस्यैको ग्रंथिरिष्यते २ एष्टुर्वशोचनाभ्यांच धृ
 तयविंदते कटिं तद्वायुमुपवीतं स्यान्ना तेलंबनचोच्छृतं ३ सदोपवी
 तिनाभावात्सदावक्षशिखेन च विशिखीमुपवीतश्च यत्करोति न तत्कृतं
 ४ त्रिं प्राश्यापो द्विरुन्मज्ज्यमुखमेतानुपस्पृशेत् आस्यनासाऽद्विक
 र्णांश्च नाभिवक्षः शिरोऽसकान् ५ अङ्गुष्ठेन प्रदेशिन्या घ्राणं चैव मुपस्पृ
 शेत् अङ्गुष्ठानां मिकाभ्यांच चक्षुःश्रोत्रं पुनः पुनः ६ कनिष्ठागुह्योर्नाभिः
 हृदयं तु तलेन चै सर्वाभिस्तु शिरः पश्चाद्वाङ्मूत्राण्यस्य स्पृशेत् ७ यत्रो
 पदिश्यते कर्म कर्तुं रुद्धं न तूच्यते दक्षिणस्तत्र विज्ञेयः कर्मणां पारंगः क
 रः यत्र दिङ्मो न स्याज्जपेहो मादिकर्मसु तिस्रस्तस्य दिशः प्रोक्ता
 त्र

कर्मप्र-

१

शुभ्रा

ऐन्द्रोसोम्यापराजितां तिष्ठन्नासीनं प्रहोवानियमोयत्रनेदुशः १० तदा
सीनेनकर्त्तव्यं न प्रहेण न तिष्ठतो गोरीपद्याशचीमेधासा वित्रीविजया
जाया ११ देवसेनास्वधास्वाहा मातरो लोकमातरः १२ धृतिः पुष्टिस्तथातुष्टि
रात्मदेवतया सह १३ गणेशो नाधिका स्येता ह्येदो सृज्याः शत्रु ईशः १४ कर्मा
दिष्टुतु सर्वेषु मातरः संगण्य धिपाः पूजनीयाः प्रयत्नेन पूजिताः पूजयं
तिताः १५ प्रतिमा सुचमना सुलिखित्वा वापरादिषु अपि वास्तुतु पुंजे
षु नैवेद्यैश्च दद्यात् विधेः १६ कुडालग्रावसो धारिं सप्तधारां १७ घृतेन तु
कारयेत्तं च धारां वानातिनीचां न चोच्छिन्ना १८ अग्निं ह्यतु पितृन्मृच
न कुर्यात्कर्म वैदिकं तत्रापि मातरः पूज्यं पूजनीयाः प्रयत्नतः १९ आयु
ष्या लिचं शं त्यर्थं जप्त्वा तत्र संमाहितः २० इन्द्रा पितृभ्यस्तदनुभक्त्या श्राद्धं
पक्रमेत् २१ वसिष्ठोक्तो विधिः २२ द्रष्टव्यो न निरामिषः अतः परं प्रवक्ष्या
मि विशेषदृश्यो भवेत् २८ ॥ १॥ प्रातरामंत्रितान्विप्रान्युग्मानुभयतस्त

२८ तस्मै

१० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २८

१८ उपवेश्य कुशान्दद्यादजुनेव हि गणितम् १९ हरितायज्ञियादभ्याः पि
 तकाः पाकयंजिकाः समूलाः पितृदेवत्वाः कल्माखा वैश्वदेविकाः २० ह
 रिता वैसपिंजलाः शुक्रास्त्रिग्याः समाहिताः रतिमात्राः प्रमाणेन पितृ
 तीर्थेन सह स्मृताः २१ पिंडार्थयेस्तत्तादृजस्तर्पणार्थेन येव च दृतेः कृते
 च विष्णुत्रेत्पागस्तेषां विधीयते २२ दक्षिणं पातयेज्जालुदेवान्परिचरन्म
 हा पातयेदितरज्जानुपितृन्परिचरन्नेपि २३ निपातो न हि स वास्यजानुनो
 विद्यते क्वचित् सदापरिचरेद्रक्त्या पितृनप्यत्र देववत् २४ पितृभ्य इति दत्तेषु उ
 पवेश्य कुशेषु तान् गोत्रनामभिरामेन्यपितृनां प्रदापयेत् २५ नात्रापि स
 त्वाकरणं नपि त्र्यंतीर्थमिष्यते पात्राणं पूरणं हीनिदेवेनैव हि कारयेत् २६
 ज्येष्ठोत्तरकरान्युगमान्कराग्रपवित्रकान् कृत्वा घ्न्यसंप्रदाते व्यनैके कस्या
 त्रदीयते २७ त्रेनंतर्गभिर्माणं साग्रं कौशं हि हलमेव च प्रादेशमात्रं विज्ञे
 यं पवित्रं यत्र कुत्रचित् २८ एतदेव हि पिंजला लक्षणं समुदाहृतं आज्य

कर्मप्र-

स्योत्पन्नार्थयत्नदप्येतावदेवतु^{२२} एतत्प्रमाणमैवैके कौशीमेवार्द्रमंजरी
शुक्लावाशीर्णकुसुमांषिज्जुलीपरिचक्षते ३० पित्र्यमंत्रानुद्रवण आत्मातं
मेधमेहारेण अधोवायुसमुत्सर्गे प्रहासेन तभाषणे ३१ माज्जोरमृषेक
स्पर्श-आर्क-ह-क्रोध-संभवे निमित्तेष्वेषु सर्वत्र कर्म कुर्वन्तु पश्यन्तु ३२
॥२॥ अक्रियात्रिविधा प्रोक्ता विद्वद्भिः कर्मकारिणां अक्रियाचपरोक्ता च
तृतीया चायथा क्रिया ३३ स्वशारवाश्रयमुक्त्यं परशारवाश्रयचयः क
र्तुमिच्छति दुर्मेधामोघं तत्तस्य चेष्टितं ३४ यन्ताम्नातेऽस्वशारवायां परोक्त
मविरोधि च विद्वद्भिस्तदनुष्ठेयमग्निहोत्रादिकर्मवत् ३५ अहन्तमन्यथा
कुंयाद्विदिमो हात्कथंचन यतस्तदंन्यथा भूतं तत एव समापयेत् ३६ स
माप्तं यदि जानीया न्मयेतदंन्यथा कृतं तां वदेव पुनः कुर्यान्माहृतिः स
र्वकर्मणः ३७ प्रधानस्या क्रिया यत्र साङ्गं त क्रियते पुनः तदङ्गं स्या
क्रिया यां तु नाहृतिर्नैव त क्रिया ३८ मधुमध्वितियस्तत्र विजयो शितु

स १

३५

मिच्छतां गायत्रेनंतरः सोममधुमंत्रविवर्जितः ३९ नचाश्रसुजपेत्तत्र
 कदाचिपितृसहस्रितां अन्यएवजपः कार्यः सोमसोमादिकः शुभः ४०
 यस्तत्रप्रकरोन्नस्यतिलवद्यववन्तथा उच्छिष्टसन्निधौ सोमत्रतत्तेषुवि
 परीतकः ४१ संपन्नमितितप्तास्यप्रश्नस्थानेविधीयते सुसंपन्नमिति
 प्राक्तेशेषमन्नंनिवेदयेत् ४२ प्रजग्रेष्वथर्भेषाद्यमामंत्र्यस्त्ववत् अपःसि ४३
 पेन्मूलदेशेवनेनिधूतिपात्रतः ४३ द्वितीयचतुर्थयंचमध्यदेशाग्रदेशा
 योः मातामहप्रभृतीस्त्वैतेषामेवतुवामतः ४४ सर्वस्मादन्नमुद्धृत्यव्यज
 नेरुपसिच्यच संयोज्ययवकर्कंधु दधिप्राङ्मुखस्ततः ४५ अवनेजन
 पिण्डः दत्वा बिल्वप्रमाणकान् तत्पात्रहालेनेनाथपुनरप्यवनेजयेत्
 ४६ ॥३॥ उत्तरोत्तरदानेन पिंडानासुत्तरोत्तरः भवेदधश्चाधराणामधरः प्रा
 णकर्मणि ४७ तस्माच्छ्राद्धेषु सर्वेषु वृद्धिमास्त्वितरेषु च मूलमध्याग्रदेशे
 ४८ ईसक्ताः श्रानिर्वपेत् ४८ गंधादीनि सिपेर्हृत्तत आचामवेदिना
 न अन्यत्राप्येष एवस्याद्यवादि रहितो दिधिः दक्षिणप्रवणेदेशे दक्षिण

कर्म प्र.

३

ति २

५ अथ चेदहो ह के चैव विं उ दाने वने जने ॥ तत्र स्य
तु न वं हिः स्या स्वे धा वा च न एव च ५४

भिमुखस्य च दक्षिण ग्रेषु दर्भेषु एषोऽन्यत्र विधिः स्मृतः ५० अथाग्रभूमिमा
सिंचेत्सुसंप्रोक्षितमस्त्वि शिवा आ पाः संवित्तिचयुग्माने वा द के न च
५१ सोमं तस्य मस्त्विति च पुष्पदानमनंतरं अक्षतंचारिष्टं चास्त्वित्य
दातान् प्रतिपादयेत् ५२ अक्षयो द क दानं च छर्पदानं वदिष्यते षष्ठो व
नित्यं तत्कुर्यान्न चतुर्थ्या किं दानं ५३ प्रार्थना सुप्रतिप्रोक्ते सर्वास्वेव
द्विजोत्तमैः पवित्रांतर्हिता निं डा न्नि संवे दुता न पात्र कृत् ५४ युग्माने व स्वस्ति वाच्या
५५ अथ ग्रहं सदा कृत्वा धुर्यस्य पित्र्यस्य प्रणम्यानुब्रजेत्ततः ५५ एष आद्यविधिः
कुश्व उक्तः संक्षेपतो मया ये वदंति न मुह्यंति आरु कर्म सुते कचित् ५६ इदं
शास्त्रं च गृह्यं च परिसंख्या न मे व च वसिष्ठोक्तं च यो वेद स आर्धं वेद नेतरः
५७ ॥ ५८ ॥ असंख्यानिकर्माणि क्रिये रत्न कर्म कारिणिः प्रतिप्रयोगं नेताः स्युः ३
मतिरः प्राप्नुमेव च ५८ आधाने होमयो ग्मै व वै च देव तथैव च बलिकर्मणि ह
र्षं च पोर्ण मास्य तथैव च ५९ न वयं ज्ञेयं यज्ञं ज्ञा वदं त्येवं मनीषिणः एकमे

च १

कर्मप्र.

४.

अतिवृद्धानभार्याश्चरुषिसत्कानृपस्यच धनवृद्धिप्रसक्तोश्च कामतोकारिणस्तथा
 दैव्याः ७२ कुसरोन्मत्तचौरापरि विन्दन्नुष्मति^{१५} धनवाङ्मुषिकैराजसेविकंक
 र्मकंतथा ७३ प्रोषितंचप्रतीक्षेतवर्षत्रयमपित्वरन् प्रोषितंयद्यष्टएवानस्त्राह
 दन्तेसमाचरेत् ७४ आगतेतुपुनस्तस्मिन्पादंकाशुचयेचरेत् ७५ लक्षणेप्राग्गता
 यास्तुप्रमाणंद्वादशाङ्गुलं तन्मूलसत्कायोदीचीतस्याएवंनवोत्तरं ७६ उदग्गता
 याः सलश्राः शेषाः प्रादेशमात्रिकाः सप्तसप्ताङ्गुलं न्यस्यकुशेनैवसमुद्भिरेवेत्
 ७७ ज्ञानक्रियायामुक्तायामनुक्तेमानकर्तारि मानद्वयजमानस्याद्विदुषामेषानि
 त्वेयः ७८ पुण्यमेवादधीताग्निंसहिसर्वप्रशस्यते अनर्घुकर्त्तव्यं सत्यं काम्ये^{१६} त्वं
 स्तन्नीयतेशमं ७९ यस्यदत्ता भवेत्कन्यावाक्यसत्येनकेनचित् सौत्यासमिध
 माधस्यन्नादधीतैवनान्यथा ८० अन्तर्देवतुसाकन्यापंचत्वंयदिगच्छति नत
 थात्रतलोपोस्यान्नेनैवान्याः समुद्धहेत् ८१ अथचेन्नलभेत्तान्यायाचमानोपि
 कन्यकां तमग्निमात्मसात्कृत्वाक्षिप्रंस्यादुत्तराश्रमी ८२ ॥१॥ अम्वत्योयः श

भीगर्भः प्रशस्तोर्वीसमुद्रवः तस्य या प्राङ्मुखी शाखा बोदीची बोर्दगा पिना
 ८५ अरणिस्तन्मयी प्रोक्ता तन्मयी वोत्तरः शक्तिः। सारवहारवेचात्र मो वैलीय
 प्रशस्यते ८६ संसक्तमूलोयः शम्भाः सशमी गर्भ उच्यते अलाभे त्वशमी गर्भा
 धरे देवा विलंबितः ८७ चतुर्विंशतिरङ्गुष्ठा द्वे व्यंघ्रिपिपाथिवं चत्वार उच्यते
 मानमूरण्योः परिकीर्तितं ८८ अष्टांगुलं प्रमंथस्याच्चात्रैस्याद्वादशांगुलं औ
 वैलीद्वादशैव स्यादेतन्मथनयंत्रकं ८९ अङ्गुष्ठाङ्गुलिमानंतु यत्र यत्रोपदिश्य
 ते तत्र तत्र रहत्यवग्रंथिभिर्मिनुयाद्मदा ९० गोवालेः शण संमिश्रेस्त्रिबृद्धते म
 र्त्तमं शकं म व्यामप्रमाणेनेत्रस्याप्रमथ्य स्तोत्रपावकः ९१ मूर्धसिकर्णवक्राणि
 कंधराचापि पंचमी अङ्गुष्ठमात्राण्येतानि द्वांगुष्ठवत् उच्यते ९२ अंगुष्ठमात्रं ह
 दयं अङ्गुष्ठमुदरस्मृतं एकाङ्गुष्ठा कटिर्ज्या दो वस्तीर्धौ च गुह्यकं ९३ उरुजं घेच
 पादौ च चतुस्त्रैकेर्यथाक्रमं अरण्यवयवा स्येते याग्निक्के परिकीर्तिताः ९४ यत्र गु
 ह्यमिति प्रोक्तं देवयोनिस्तु सोच्यते अस्यां योजायते वक्त्रिः सकल्याण रुड्यते ९५

कर्म प्र.

५

जा

त्यो

अन्येषु ये तु मंथं तिते रोग भयमाप्नुयुः प्रथमे मंथने तेषां नियमो नोत्तरेषु च २४
उत्तरारणि निष्पन्नः प्रमंथः सर्वदा भवेत् यो निसंकर दोषेण युज्यते स्य न्यमंथ
कृत् २५ आद्रचिं सुखि राचैव प्रसंद्वा यौ हिता तथा नहि ता यजमाना मर
णि श्रोत्रारणिः २६ परिधाया हतं वा सः प्राहस्य च यथा विधिः विधेया त्प्राप्नु न
स्वायं च मावता वक्ष माणया २७ चान्न बुद्धे प्रमंथा ग्रं गाढं कृत्वा विचक्षणः कृत्वा
तरा ग्रामरणिं तद्बुद्धमुपरिन्यसेत् २८ चक्राग्रकोलकाय स्ता मे वैली मुद
गग्रकान् विषं भाधारयेद्यं त्रिनिष्कं पप्रयतः शुचिः २९ त्रिरुक्ते ध्यायेन्ने
त्रेण चान्न पक्ष्मो हतां शुक्राः सर्वे मंथं त्यरण्यं ते प्राच्यग्रेः स्याद्यथा च्युतिः १०० विधिः
ने कयापि विना कार्यमाधानं भायया विजैः अकृतं तद्विजानीया सर्वानिान्वार
भंतियत् वै एज्येष्टेन बद्धाभिः सवर्णभिश्चैव नमतः कार्यमग्निच्युते राभिः सा ५
धीभिर्मथ्यनं दृष्टकं १०२ नात्र मृद्री प्रयुं जी प्रयुं जीत नद्रोह देष कारिणी नैवात्र
तस्मान्नान्येन पुंसो च सह संमतौ १०३ ततः शक्ततरा पश्चादा सामन्यतरा पि

विधिः

५

५

वा. उपेतानोचो न्यतमो मंथे मित्रिका मतः १०४ जातस्य रक्षणं कृत्वा ते प्रणी
 यममिध्वच - आध्यायसमिध्वचैव ब्रह्माणं चोपवेशयेत् १०५ ततः पूर्णं कृत्वा
 कृत्वा कृत्वा सर्वतंत्रं समन्वितं गांधोर्देद्यज्ञं वा स्त्वं ने ब्रह्मण्ये वाससी तथा १०६ हे
 मपात्रमनादेशे द्रवद्रव्ये स्तुवः स्मृतः स्तुवा ऊ मात्रा विज्ञेया वितस्तु त्वाग्रह
 स्तयोः १०७ पाणिरेवेन रस्मीः स्तु स्तु चैवात्र तु हूयते स्वादिशो वाय पाणो वा
 दिवितस्तिः स्तुवः स्मृतः स्तुवा यद्वा एव रवा तं ध्वं गुह्यं परिमंडले सर्वस्वा
 तं सुनिर्वाहं स्तु च म्यार्घ्यं षडंगुले १०८ प्राकृशश्चैव कुशौ कार्यं संप्रमार्गे तु कर्म
 ता प्रतापने च लिप्तानां प्रक्षाल्यो ह्येनवारिणा १०९ प्राञ्चं प्राञ्चमुदगं गौरुदगं
 ग्रंथं समीपतः तत्रथासादयेद्द्रव्यं यद्वा विनिबुध्यते ११० आज्यं हव्यमना
 देशे जुहोतिषु विधीयते मंत्रस्य देवतायाश्च प्रजापतिरिति स्थितिः १११ नागुष्ठा
 दधिकाग्रास्या समित्स्थूला तमाकचित् न वियुक्ता त्ववचा चैव सकीरानपाहिता
 ११२ प्रादेशान्नाधिकानाना नचशाखा विशाखिका न सपस्यं न निर्वीर्या होम

कर्मप्र.

६

स्वे

उच विजानता ११४ प्रादेशव्यमिधमस्यप्रमाणं पंरि कीर्तितं एवंविधाभिरे
वेदसमिद्धिः सर्वकर्मसु ११७ समिधोष्णश्च शोध्यमस्यप्रवदंतिभनीविणः द्यो
चपौर्णमासेचक्रियास्वन्मासविंशतिः ११८ समिदादिषुहोमेषुमंत्रदेवतवज्र
ता पुरस्ताद्धोपरिष्ठाद्धेइधनार्थेसमिद्धवेत् ११७ इधोप्येधार्थमाचार्येहवि
राहुतिषुस्मृतः यत्रचास्यनिदतिः स्यात्तस्यहीकरवाण्यहं ११८ अंगहो
मसमिद्धं त्रयोष्यं त्याग्य कर्मसु येषांचेतदुपर्युक्तं तेषु तस्मद्दृष्टेः पुच ११९ अ
होभंगोऽदिविपरिजलेहोमादिकर्मसु कृत्वाहुतिषुसर्वास्मृतेस्विधोविधा
यते १२० स्तरेस्तशोलमप्राप्तेषाद्रिशद्विः सदां गुलेः प्रादुष्करणमग्नीनां
प्रातर्भासांचदर्शनात् १२१ हस्तादूर्ध्वः इक्ष्वावुर्दिहिवानगच्छति ता
वक्षोमविधिः पुण्योनास्तेषुदितेहोमिर्ना १२२ यावत्सम्यग्गन्भाव्यंते नभस्त
ह्पाणिसर्वतः नचलोहितिकापेतितावत्सायं वक्तव्यते १२३ रजोनीहारधूमात्र

६

हस्ताग्रातरितेरको संध्यामुद्दिश्य जुहुयाद्भुतमस्य न लुप्यते १२४ न कुर्यात्किंप्रहो मेव
 विजः परिसमूहं वेरूपाक्षं च न जपेत्तपदे च निवर्जयेत् १२५ पयुक्षं च सर्वत्र कर्तव्यं
 मदिते न्विति अंतै च वामदेव्यस्य गानं कुर्यात्त्रिचर्चिवा १२६ अहो मिं केवपि भवेद्यथो
 कंचंद्रदर्शने वामदेव्यं गणेशं ते बल्यं ते चैव देविके १२७ आन्यधस्तरणं स्नातन तेषु स्तरं ना
 णं भवेत् एककार्यार्थं साध्यत्वात्परिधीनपिवर्जयेत् १२८ बहिर्पयुक्षं चैव वामदेव्यं जप
 स्तथा कृत्वा ऊतिषु सर्वासु त्रिकसेतन्ने विद्यते १२९ हविष्येषु यवामुखास्तदुत्तरीह्यस्म
 ताः माखिकोद्रवगोरादिसर्वं धामेपिवर्जयेत् १३० पाण्या ऊतिर्द्वादशपर्वपरिकाकः स्यो मा
 दिनभवेत्सुवप्रमात्रिका देवेन तीर्थेन च द्रूयते हविः घंगारिणि स्वर्चिषितञ्च पावके १३१ स्व
 योनर्चिषि जुहोत्यग्नौ व्यंगारिणि च मानवः मंदाग्निरभयावीचिंदरिद्रश्च सजायते १३२ त
 स्मासमिद्धो होतव्यं नासमिद्धे कदाचन आरोग्यमिच्छता सुश्रुश्रियमात्यन्तिकं तथो हो पशं १३३
 तव्ये च ऊते चैव पाणिभूषणं स्थिदर्विभिः १३३ न कुर्यादग्निधमनं कुर्याद्वायं जनादिना १३४ सु
 रेव नैके धमं त्यग्निं मुख्याद्दोषो ध्वं जायत नाग्निं मुखे तेति च यक्षौ किं के योजयेति तत्
 १३५ यथाह नितया प्रातर्नित्यं स्नायादनातुरः दत्तान्प्रहात्येन द्यादेष्टुं चेत्तदमंत्र

कर्मप्र

७

८

वत् १३६ नारदाद्युक्तवार्हस्पत्यागुलमपाहितं सत्त्वचंदत्तकाष्ठस्यातद्द्वेणप्रधापये
 त् १३७ उत्थायनेत्रप्रक्षाल्यशुचिर्भूत्वासमाहितः परिजप्यचर्मत्रेण प्रक्षयेदंतधावनं
 १३८ आयुर्वलयशोक्नुः प्रजोपमून्वसूनिच ब्रह्मप्रज्ञाचमेधांचत्वन्तोधेहि वनस्पते १३९
 आसद्यंश्रावणादिसर्वानद्योरजस्वला तासुस्नानं न कुर्वीत वर्जयित्वा समुद्रगाः १४०
 धनुः सहस्रान्यष्टौ तु तोययासान विद्यते नतानदी शब्दवहा गतीं स्ते परिकीर्तिताः १४१ उ
 पाकर्मणि चोसर्गे त्रैतस्नाने तथैव च चंद्रसूर्यग्रहे चैव रजो दोषान विद्यते १४२ वेदां संक्षेपं
 सिसर्वाणि ब्रह्माद्याश्च दिवौकसः जलार्थिनोऽथ पितरो मरीचाद्यास्तथर्षयः १४३ उपवि
 र्मणि चोसर्गे स्नानार्थं ब्रह्मवादिनः याज्ञ्या सुमैनुगच्छन्ति सै हृष्टैः खशरीरिणः १४४ स
 मागमस्तु यत्रेषांतत्रैहत्यादयो मूलाः नूनो सर्वक्षयं यांति किमु ते कं नदी रजः १४५ कृषी
 णोऽसि च्छिन्ना मानानां मतरा लै समाश्रितः संपिबेद्यः शरीरेण पृथग्भुक्तं जलच्छटाः १४६ वि
 द्यादीन्ब्राह्मणः कामान्च रादीन्कन्यकाश्च वं आमुष्मिकां नपि सुखान् प्राप्नुयात्स नैश्वर्यः १४७
 १४७ अमुच्य शुचिना दत्ता मासमं च जलादिना अनिर्गतदशा हास्तु प्रतीरदोऽसि भुंजते
 १४८ स्वधन्यं भः समानि स्युः सर्वे एषां भूतिभूतले कूपस्थान् नपि सोमोर्कग्रहो नात्र संशयः
 १४९ ॥ १० ॥ इति कर्मप्रदीपे परिशिष्टे प्रथमः प्रपाठकः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि संध्यापा

५५

३

८

सन्निकविधिं अनर्हः कर्मणां विप्रसंध्याहीनो यतः स्मृतः १ सवेपाणौ कुशाब्जत्वा कुर्या
 हाचमनक्रियां रुः स्वाः प्रवरणा यः स्युः कुशादीर्घास्तु वहिषः २ दर्भाः पवित्रमितुक्तमतः स
 ध्यादिकर्मणिः सक्तः सोपग्रहः कायेदक्षिणः सपवित्रकः ३ रक्षयेद्धारिणात्मानं परिक्षि
 प्य समंततः शिरसो मार्जनं कुर्वात्कुशैः सोदकविंदुभिः ४ प्रणवो भूर्भुवः स्वस्वसावित्री च त
 तीयका अष्टैव तत्तत्तच्चैव चतुर्थ इति मार्जनं ५ कुर्याद्यस्ति स्नानं एवेता महाव्याहृतयो
 व्यथाः महर्जने स्तपः सत्यं सावित्री च शिरस्तथा ६ आपोज्योतिरसो मूर्तं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरो मि
 ति शिरः प्रतिप्रतीकं प्रणवमुच्चारयेदने च शिरसः ७ एता एताः सहानेन तथैभिर्दशभिः स
 ह विजयेदायतः प्राणप्राणायामः स उच्यते ८ करेणो हृत्य सलिलं द्वाणमासज्यतत्र च जपे
 दनायता सुवात्रिः सकृद्वा घर्मणं ९ उत्थायाकं प्रतिप्रादे त्रिकोणं जलिमंभसः उच्चित्रमि
 त्युगृह्येनैपतिष्ठेत्तदंतरं १० संध्यादयेषु पस्थानमेतद्वा कर्म नीषिणः मध्ये त्वक्त उपर्यस्य वि
 आडादीन् च याजपेत् ११ तदसं सक्ति पाद्विवा एकपाद्वर्धपादपि कुर्यात्कृतं जलिं वापि ऊर्ध्वं वा ऊरुया
 पि वा १२ यत्र स्यात्कृष्णं भूयस्त्वं श्रेयसोऽपि मनीषिणः भूयस्त्वं ब्रुवते तत्र कृष्णं ह्युद्योऽयं वाप्यते १३
 तिष्ठेद्दोदयनात्पूर्वमध्याममपि शक्तिः आसीतास्तमया चात्पां संध्यां पूर्वत्रिकं जपेत् १४ एत
 संध्यात्रयं प्रोक्तं ब्राह्मणे यत्र तिष्ठति यस्य नास्यादरस्तत्र न स ब्राह्मण उच्यते १५ संध्यालो

कर्मप्र.

८

४५

पस्यचकितः स्नानशीलश्चयः सदः तद्दोषानोपसर्पति गुरुमेतन्तमिवोरगाः १६ ॥ १ ॥ विद
माहितप्रारभ्यः शक्तितो हरहर्जपेत् उपतिष्ठेत्ततो ह्रस्वमर्वाग्वावेदिकाज्जापात् १७ यवाद्भिस्तर्पयेद्देवा
न्सलिलाभिः पितृनपि नामोतेतर्पयामीति आरावोमिति च ध्रुव १८ ब्रह्माणे विष्णुरुद्रप्रजापतिवे
दान्देवान्छन्दोऽष्टौ स्त्रुषीत्पुत्राणाचार्यान्गोधर्वानितराणामासः संवत्सराः सावयंवदेवीरप्सरसो दे
वान्नुगात्रागान्मृगागरान्यर्वतान्सरितो दिव्यान्मनुष्यान्नितराण्मनुष्यान्यक्षान्रक्षोऽसिसुपर्णा
न्निशाचान्पृथिवीमोषधीः पशून्च नक्षत्राणि भूतग्रामचतुर्विधमितुपवीत्यथ प्राचीनावीतीत्य
मपुरुषान्कव्यवाटनलसोमयममर्यमणमग्नेद्यान्तान्सोमपिथान्बर्हिषदो यस्वान्पितृन्स
कृत्सकृत्मातामहाः श्रुतिप्रतिपुरुषे मस्येज्जैष्टभ्रातृभ्यस्तु पितृव्यमातुलाः श्वपितृवः शमा
तृवंशो ये चोन्वेम ते उदकमहंतिताः तर्पयामीत्यथ मवसो नां जलिरथ श्लोकाः छायां यथेष्टे
छुरं दत्तं पार्तः ययः पिपांसुस्तु धितो जमन्तं बालो जनित्री जननि विवालयो पितुर्मासं पुरु
षश्च योषां तथा भूतानि सर्वाणि स्यावराणि चराणि च विप्रादुदकमिच्छंति सर्वा भूदय रुधिराः त
स्मात्सौ देवकर्तव्यमकुर्वन्महतेन सा १९ युज्यते ब्राह्मणः कुर्वन्विश्वमेतद्विभक्तिहि अत्यन्तं धो
मं कालस्पृशन्नुत्वा स्नानकर्मणः २० प्रातर्नततनुयात्स्नानं होमहो लोपोदिगहितः पंचाना

वेदेषा

मयसत्राणां महता मुच्यते विधिः २१ येरिच्छा सततं विप्रः प्राप्नुयात् सद्यशा मृतं देवभूतपितृ
 स्रमनुष्णाणामनुक्रमात् २२ महासत्राणि जानीयात् एवमहमहं नरवाः २३ ध्यापनं ब्रह्मयज्ञः पितृय
 ज्ञोस्तुतर्पणं २३ होमो देवो बलिभूतो नृपं यज्ञोतिथिरजनं आहं वा पितृयज्ञः स्यात्पितृत्रावद्विरथः
 पिवा २४ यश्च श्रुतिजपः प्रोक्तो ब्रह्मयज्ञः स चोच्यते सत्रावर्त्तिर्पणात्कार्यपश्चाद्वा प्रातराह्ने
 तैः २५ वैश्वदेवावसाने वा नान्यत्र ते निमित्तकान् अण्येकमाशयेद्विप्रं पितृयज्ञार्थं सिद्धये २६
 अथैवं नास्ति देवतो भोक्ता भोज्यमथापि वा अणुदृत्य यथाशक्त्या किंच दन्नं यथाविधिः २७ पितृ
 भ्याथ मनुष्येभ्यो दद्याद्दहरद्विजे पितृभ्यश्च दमित्युक्ता स्वधाकारमुदीरयेत् २८ हंतकारं मनुष्ये
 भ्यस्तदर्थं निनयेत्पः ऋषिभिर्विरशनमुक्तं विप्राणां मर्त्तवा सिनां २९ अहनि तथा च तमस्विन्या ३०
 र्धप्रथमयामान्तः साये प्रातर्वैश्वदेवः कर्त्तव्यो बलिकर्मसु ३० अनंभ्रतापि सततमन्यथा कित्विषी
 भवेत् अमुष्मेन मइत्येवं बलिदानं विधीयते ३१ बलिरनध्रमाणार्थं निमस्कारः कृतो यतः स्वाहा का
 रं वषट्कारं नमस्कारं द्वौ कस्तौ ३२ स्वधाकारं पितृणां तु हंतकारो नृणां कृतः स्वधाकारेण निनयेत्पित्रं
 बलिमतः सदा ३३ तदप्येकेन नमस्कारं कुर्वते नेति गौतमः नावराध्या बलियो भवन्ति महामाज्जिरि
 बणा प्रमाणात् ३४ एकत्र चेदविकृष्टा भवन्तीति तैत्तिरीयसं सत्तामस ३ अथ तद्विन्यासोऽर्चिपिंडानिषु
 तैरोत्तराश्च ३५ चतुरो वलान्निदध्यात्पृथिव्ये वायवे विन्देभ्यो देवेभ्यः प्रजापतय इति सव्यत एते

कर्मप्र०

ॐ धि

यामेवकेकस्यैकेकमङ्गुलैषतिभवनस्यतिभ्यः ३६ आकाशांयकामायेतेषामपिमन्यवइजाय
वासुकयेब्रह्मणइत्येतेषापिरक्षोजनेभ्यइति सर्वेषां दक्षिणतः पितृभ्यः इति चतुर्दशानित्युक्तं
शास्य प्रभृतयः काम्या सर्वेषामुभयतो द्विपरिषेकः पिंडवस्त्रपश्चिमाप्रतिपत्तिस्योतांकांसा
मन्ये जुहोति बलिकर्मणिः पूर्वानित्यां विशेषोक्तं जुहोति बलिकर्मणः ३७ कामं मन्ते भवेयातां
नतु मध्ये कदाचनः नैकं स्मिन्कर्मणि तत्ते कर्मापात्ताय ते यतः ३८ अग्न्यादिगोतिमाद्युक्तो
होमः शाकल एव च अनादिताग्रे रप्पेष युज्यते बलिभिः सह ३९ सृष्ट्या मोवीक्षमाणो ग्निं
कृतान्जलिपुटस्ततः वामदेव्यजपात्पूर्वप्रार्थयेद्द्विविणोदसं ४० आरोग्यमायुरेभ्यर्धधु
तिः शंबलं यशः आजोवर्चः पशून्वीर्यं ब्रह्म ब्राह्मण्यमेव च ४१ सोभाग्यं कर्मसिद्धिं च कुलज्ये
ष्टसुकर्तृतां सर्वमेतत्सर्वसाक्षिं विणोदरिशहकैः ४२ न ब्रह्म जज्ञात्परमोस्ति द्यज्ञो न तत्प्रसा
नात्परमस्ति दानं सर्वतमन्त्रः क्रतवः सदानानान्तोदष्टः कैश्चिदस्य द्विजैर्नैः ४३ रुचं पठन्म
धुपयः कुल्याभिस्तर्पयेत्सुरान् दृतामृतौघकुल्याभिर्भृजं पपि पमः स्तथा ४४ सामान्यपि
पठेन्सोमदृतकुल्याभिरन्वहं मेदः कुल्याभिरपियौरथर्वङ्गिरसः पठन् ४५ मंहः सदीरो हन
मधु कुल्याभिस्तर्पयेत्पठन् वाको वाक्यं पुराणं निशतिहासानि चान्यहं ४६ ऋगादीनामभ्य

पतिः

न्य

दधिको

ठन्सदा

त्वममेतेषां शक्तितो न्वहं पठन्मध्याज्यकुल्याभिः पितृनपि च तर्पयेत् ४७ ते तस्मात्तर्प्य
 च यंत्येनं जीवन्तैः प्रेतमेव च कामचारीति भवति सर्वेषु सुरसदसु ४८ शुर्वप्येनो नतः स्पृ
 शेति पङ्क्तिः चैव पुनाति सः यं यं कृतं च पठति फलभाक्तस्य तस्य च ४९ वसु पूर्णा वसु
 मती त्रिदनि फलमाप्नुयात् ब्रह्मयज्ञादपि ब्रह्मदानमेवातिरिच्यते ५० ब्रह्मणे दक्षिणा
 देया यत्र यापरिकीर्तिता कर्मान्ते नूच्यमाना विपूर्णा पात्रादिका न वेत् ५१ यावता वहु
 भोक्तस्तत्पुत्रिः पूर्णं न विद्यते नावरोह्यमतः कुर्यात्पूर्णपात्रमिति स्थितिः ५२ विदध्या
 द्योत्रमन्यश्चेदक्षिणा ~~पु~~ हरो भवेत् स्वयं चेदुभयै कुर्यादन्यस्मै प्रतिपादयेत् ५३ कुल
 त्विजमधीयानं सन्निहं शंतथा गुरुं नातिक्रामे सदा दिसभ्य इच्छेदात्मनो हितम् ५४ अ
 हमस्मै ददामीति एवमाभाष्य दायते नैतावदृष्ट्वा ददतः पात्रेपि फलमस्ति हि ५५ दूरस्था
 भ्यामपि द्वाभ्यां प्रदाय मनसावरं इतरेभ्यस्ततो दद्यादेष दानवर्धिः परः ५६ सन्निहं म
 धीयानं ब्राह्मणं यो व्यतिक्रमेत् यद्ददाति तमुद्ध्वेयतस्ते येन स युज्यते ५७ यस्य त्वेको ग
 ह मूर्खो दूरस्थश्च गुणान्वितः गुणान्विताय दातव्यं नास्ति मूर्खव्यतिक्रमः ५८ ब्राह्मणाति
 क्रमो नास्ति विप्रैर्वेदविवाज्जिते ज्वलन्तमग्निमुस्ते न हि भस्मनि हूयते ५९ आज्यस्था

कर्मप्र. लीचकर्तव्या तैजसप्रव्यसंभवाः महीमयीवाकर्तव्या सर्वस्वात्माकृतीषु च ६० आज्यस्था
 १० एम त्याः प्रमाणं तु यथा कामंतु कारयेत् सुदृढा मंत्राणि भिप्रामाज्यस्थाली प्रचक्षते ६१ तिर्यग्गुरुं
 श्रुतु समिन्मात्रा दृढा नातिहृत्मुखी मृत्स्थायो दुंदुरीवा पिचरुस्थाली प्रशस्यते ६२ स्वशाखा
 कृविधिस्विन्नो ह्यदग्धो कठिनः शुभः नाचातिशिथिलः पाच्यो न च रुश्चरसंस्तथा ६३ नातिवीतर
 इध्मजातीयमिध्मोर्ध्वप्रमाणं मेक्षणे भवेत् वृत्तं चाङ्गुलं दृष्ट्वा ग्रामवदानक्रियाक्षमं ६४ एषे सखन
 वद्वीयस्तत्र विशेषस्तमहं त्रुवे दर्वीध्वंगुलं दृष्ट्वा ग्रामं तुरीयोनं च मेक्षणे ६५ मृशलोत्सव
 लोवा र्हेर्स्त्वयते सुदृढे तथा इष्टा प्रमाणे भवतः शूर्पं वै एवमेव च ६६ दक्षिणे वामतो वा
 स्यमात्माभिमुखमेव च करं करस्य कुर्वीत करणे न्यंच कर्मणः ६७ कृत्वा ग्मभिमुखो
 पाणी स्वस्थानस्थो सुसंयुतो प्रदक्षिणं तथा सीने कुर्यात्तिरिसं नू हर्नं ६८ बाहुमात्राः प
 रिधयः शृङ्गवः सत्वचो वल्गुः त्रयो भवंत्यशीर्णाग्रा एके षां चतुर्दिशं ६९ प्रायग्रावमितः
 पश्चाद्दृग्ग्रामथापरं न्यसेत्परिधिं मन्यश्चेद्दृग्ग्रामसं पूर्वतः ७० अथोक्तं वस्त्वसंपत्तौ ग्रा १०
 स्यंतदनुकारयित् यवानामिव गोधूमव्रीहीणां मिव शालयः ७१ पिंडान्वा इयं कंश्चाद्व
 ह्नीणेश जनिशा स्यते वासरस्य तुरीये शो नाति संध्या समीपतः ७२ यदा चतुर्दशी या

संतुरीयमनुसूयेत् - अमावास्याक्षीयमा एतदेव श्राद्धमिष्यते ७३ यदुक्तं यदह
 स्त्वेव दर्शनं नैति चंद्रमा अनया पेक्षया ज्ञेयं क्षीणे शो ज निचेत्यपि ७४ यच्चोक्तं दृश्य
 माने पितृ चतुर्दश्यपेक्षया अमावास्या प्रतीक्षेत् क्षीणं द्वा दन्ते वापि निर्वपेत् ७५ अष्ट
 मंशे चतुर्दश्याक्षीणो भवेति चंद्रमाः अमावास्या ए मंशे च पुनः किल भवेद एतः ७६ आ
 ग्रहा य एषमावास्या तथा ज्येष्ठस्या भवेत् विशेषमांभ्यां द्रुवते चंद्रचारविहो जनाः ७७ अ
 नंदुराद्ये प्रहरे वतिष्ठे चतुर्थभागे न कलावशिष्टः तदंत एव क्षयमेति रुंस्त्रमेवं ज्योतिश्चक्र
 विहो वेदंति ७८ यस्मिन्नेद्वा दशेकश्च येस्मिन् स्त्रितीया परे दृश्यो नियतो प जायते एवं चा
 रं चंद्रमा सो विदित्वा क्षीणे ते स्मिन् न परा क्ते च दद्यात् ७९ संमिश्रं चतुर्दश्या अमावास्या
 भवेत् किंचित् स्वर्विकीर्ता विदुः केचि ज्ञाता धूमितिचा परे ८० वर्धमाना ममावास्या लभेद्दे
 द परे ह नि यामां स्त्री न धिका न्वापि पितृ यज्ञे स्ततो भवेत् ८१ पक्षादावेव कुर्वीत सप्तपक्षादि
 केच सं शर्तान् एव कुर्वीत विधेयं ने मनीषिणः ८२ सपितुः पितृ कृतेषु अधिकारो न विद्य
 ते न जीवंत मति कृम्य किंचिदद्यादिति श्रुतेः ८३ पितामह जीवति च पितुः प्रेतस्य निर्वपेत् पितु
 स्तस्य च व सस्य जीवेच्च अ पितामहः ८४ पितुः पितुः पितुश्चैव तस्यापि पितुरेव च कुर्यात्पि

मा सः सः

धो
 त
 तु
 नो
 मध्यका
 तव

२ अग्न्या धाना हो।

किंतु अस्य पिंडि न मेव सह पिता स पिंड नीय इति वचनार्थः

कर्मप्र.

११

कृता

मि

ग्रा

कद प्रति
भूपकका ४
उपवेधः २

उत्रयं यस्य संस्थितः प्रपितामहः ८५ जीवंतमतिदद्याद्वा प्रेतायात्रोदके द्विजः पितृपितृभ्यो
वा दद्यात्सपितेत्यपराश्रुतिः ८६ पितामहः पितुः पश्चात्पंचत्वं यदि गच्छति पौत्रेणैकादशाहादि
कर्तव्यं प्राप्नुषोऽशं ८७ नैतत्पौत्रेण कर्तव्यं पुत्रवत्पितृपितामहः पितुः सपिंडतां ज्ञात्वा कुर्यान्मा
सानुमासिकं ८८ असंस्कृतो न संस्कार्यो ह वै पौत्रप्रपौत्रकौ पितरंतत्र संस्कुर्यादिति कात्याय
नो ब्रवीत् ८९ ब्राह्मणदिह ते ताते पतिते संगवर्जिते व्युत्क्रमाच्च मृते देयं येभ्य एव ददात्तस्यो ९० पिता
पौत्रेण मपि शुद्धेन शुद्धं पापमंथापि वा पितामहेन पितरसंस्कुर्यादिति निश्चयः ९१ मातुः सपि
ंडीकरणं पितामह्यासहोदितं यथोक्तेनैव कल्पेन पुत्रिकायान्वेत्सुतः ९२ नयोषिभ्यः दद्याद्वा
द्वसानदिना दत्ते स्वभर्तृपिंडमात्राभ्यां स्तिष्ठिरासां यतः स्मृताः ९३ मातुः प्रथमतः पिंडो निर्वपेत्पुत्रि
कां सुतः द्वितीयं तु पितुः स्तस्याः तृतीयं तु पितुः पितुः ९४ पुरतो यात्मनः कर्षत्ता पूर्वा पुरि कार्तिताः
मध्यमा दक्षिणे नास्यास्तदक्षिणत उत्तमा ९५ वाव्यमिदिदं पुरां तास्ताः कार्याः सार्धं गुल्फोत्तराः ती
ह्णां तां यवमध्याम्य मध्ये नाव इवोत्किरेत् ९६ शंकुश्च खादिरः कार्यैरिजतेन विभूषितः शंकुश्चैवोप
वेषस्त्वद्वादशां गुल इष्यते ९७ अग्न्या शायैः कुशैः कार्यैः कर्षणं स्तरणं धनेः दक्षिणां तां तदसंस्तु
मित्यशौपरि स्तरेत् ९८ स्यात्तु गं सुरभिर्ज्ञेयं चंदनादिविलेपनं सौवीरांजनमित्युक्तं पिंडं जलीनाय

ह

पिता

अन्य
का
११

दंजनं १२ स्वस्त्ये सर्वमासाद्य यावदुपयुज्यते देवपूर्वततः प्राद्वमत्वरः शुचिरारभेत् १०० आ
 सनाद्यर्घ्यपर्यंतं वशिष्ठेन यथेरितं कृत्वा कर्माथ पात्रेषु उक्तं दद्यात्तिलोदकं १०१ तृक्षीरघण
 पोदत्वा मंत्रेण तु तिलोदकं गंधोदकं च दत्तव्यं सन्निकर्षक्रमेण तु १०२ आसुरेण तु पात्रेण यस्तु
 दद्यात्तिलोदकं पितरस्तस्य नाश्रंति दशवर्षाणि पंचव १-३ कुलालंचक्रनिष्पन्ना मासुरं मन्त्रय
 स्मृतं तदेव हस्तघटितं स्थाप्यादिदैविकं भवेत् १०४ गंधान् ब्राह्मणसात्कृत्वा पुष्पाण्युत्तुभवानि
 च धूपैश्चैवानुपूर्वेण अग्नौ कुर्याद्विनंतरं १०५ अग्नौ करणहोमश्च कर्तव्य उपवीतिना प्राप्नु
 खेणेव देवेभ्यो जुहोतीति श्रुतिः श्रुतेः १०६ अपसव्येण वा कार्ये दक्षिणभिमुखेन च निरूप्य ह
 विरन्यस्मा अन्यस्मै न हि कुर्यते १०७ स्वाहा कुर्यान्मंत्रांते न चैव जुहुयाच्च विः स्वाहाकारेण
 कृत्वा ओषध्यान्मंत्रं समापयेत् १०८ पितृभ्यः पंडि मूर्धन्यस्तस्य पाणावनश्निमान् कृत्वा म
 त्रवदन्येषां तृक्षी पात्रेषु निक्षिपेत् १०९ नो कुर्याद्दोममंत्राणं दृष्ट्वा गदिषुकुत्रचित् अन्येषां
 चाविरुष्टानां कार्यमात्रमनादिना ११० सव्येन पाणिनेत्येवं यदत्र समुदीरितं परिग्रहणमात्रं
 तत्सव्यस्यादिशति व्रतं १११ पिंजूल्याद्यभिसंगृह्य दक्षिणेनेतरात्करात् अन्वारभ्य च सव्येन

कर्मप्र.
१२

कुर्यादुल्लेखनादिकं ११२ यावदर्थमुपादाय हविषोर्भवमैर्भकं चरुणा सहस्रेनीयपिंडान्दातुमु
 पत्रंमेत ११३ पितुरुत्तरकर्ध्वं शोमं धमे मध्यमस्य तु दक्षिणे तत्पितुश्चैव पिंडान्यवलिनिर्वपेत्
 ११४ वाममावर्त्तेन केचिदुद्गंतं प्रचक्षते सर्वगौतमशांडिल्योशांडिल्याय नमेव च ११५ आहृत्य
 प्राणमायमपितृभ्यामन्यथार्थतः जपेत् स्तेनैव चारुत्यततः प्राणं विमोचयेत् ११६ शाकं कौल्यु मा
 हृम्यां स्वयं पत्न्यपि वाष्येत् यस्तु शाकादिहोमस्तथाकार्या रूपाश्चकारुत् ११७ अन्वष्टे कर्म धमा
 यामिति गोभिलगौतमो वार्कश्च डिश्वसर्वास्तु कौशोमेनेष्टकास्तु च ११८ स्थावीपाकं पशुस्य
 ने कुर्याद्वा अनुकल्पिकं श्रपयेत्तु सवसायास्तुरुण्यागोः पयस्य तु ११९ सायमादिप्रातरं
 तेमेकं कर्म प्रचक्षते दशान्तं पौर्णमासाद्यमेकमेव मनीषिणः १२० ऊर्ध्वं पूर्णं कृते दशः पौर्णमा
 सोपि चाग्निमाय-आयाति स होतव्यः स एवाहिरिति श्रुतेः १२१ ऊर्ध्वं पूर्णं कृते कुर्यात्सायं होमा
 दनंतरं वैश्वदेवतु पाकांते लिङ्गकर्म समन्वितं १२२ आत्मणान् भोजयेत्पश्चात्तु दमिहृषोश्च
 शक्तितः यजमानस्ततो श्रीयदिति कात्यायनो ब्रवीत् १२३ वैवाहिके गौकुर्वीत सायं प्रातः
 स्वतंत्रितः चतुर्थी कर्मरुत्वेतदेतच्छायायनेर्मतं १२४ ऊर्ध्वं पूर्णं कृते प्रातः कृत्वा तोसायमा
 ऊर्ध्वं प्रातर्होमंततः कुर्यादेष एवोत्तरो विधिः १२५ पौर्णमासात्पयै हव्यं होता वायदह भि

मं

१२

२ रक्षयित्वा विना हाश्रो कृत्वा चैव चतुर्थिकां ॥ ततोऽस्मिन्नेलिङ्गकर्मदि कुर्यात्तु ह्योक्तं वा दृता
 ॥१२५॥

जि
रिजिना
चे
भंझि

वेत तदहर्जुक्रयादेवममावास्यात्ययेपिच १२६ अक्षयमानेन न च ॥ अक्षययेत्कालं समाहि
तः संपन्नैव यथा तत्र ह्यते तदिहोच्यते १२७ आहुतीं परि संख्याय पात्रे कृत्वा हुतीः ससु
तु मंत्रेण विधिं कृत्वा एवमेवाग्र-अपि १२८ यत्र व्याहृतिमिहेमि प्रायश्चित्तो यको भवेत्
चतस्तस्तत्र विज्ञेया स्त्री पाणि ग्रहणे यथा १२९ अदिवाज्ञातमितेषा प्राजापत्यापि वाहुतिः हो
तव्या च विकल्पो यं प्रायश्चित्तविधिः स्मृतः १३० यद्यग्निरग्निमान्येन संश्रवे हतः क्वचि
त् अग्नये विवचय इति जुक्रयादाहुताहुतिः १३१ अग्नये शुभते चैव जुक्रया वैद्युतेन चेत
अग्नये शुचये चैव जुक्रया चेन्द्राग्निमग्निः १३२ गृहहाहाग्निनाग्निस्तु यष्टव्यः सामवादि
जैः हावाग्निनाग्निं संसर्गो हृदयं परि तप्तं १३३ विभूतो यदि संस्तुये सं हृष्टमुपशाम यदि
येत् असंस्कृष्टं जागरये मि रिशमैव मुक्तवान् १३४ न स्वेत्यावन्महोमस्या तु कैंकां समि
दहुतिः स्वगर्भसत्कृया श्रार्थं यावन्ना सो प्रजायेत १३५ अग्निस्तु नाम धेया हो होमे सर्वत्र
लौकिकः न हि पित्र्योऽसि मानीतः पुत्रस्य भवति कचित् १३६ यस्याग्नावन्महोमस्या सर्वे चा
नरदेवता चरुं निरूप्य जुक्रयात्प्रायश्चित्तं तु तस्य तत् १३७ परेणाग्नौ हुते श्रार्थं परस्या न्वा
ग्नौ हुते स्वयं पितृयज्ञात्यये चैव वैश्वदेवद्वयस्य च १३८ अनिष्टानवयज्ञेन नवान्ने प्रा

कर्मप्र. शयैनेतथा भोजने पतिता न्नस्य चरुर्वेभ्यः नरो भवेत् १३९ स्वपितृभ्यः पितादद्यात्सुत
 लि संस्कारकर्मसु पिंडान्तोद्धृत्वा नान्तेषां तस्याभावे तु तत्क्रमात् १४० भूतं प्रवाचने पत्नी यद्य
 १३ सन्निहिता भवेत् रजो रोगादिना तत्र कथं कुर्वेति यज्ञिका १४१ महानसेनं या कुर्यात्सर्वान्
 तां प्रवाचयेत् प्रणवाद्यपि वा कुर्यात्कात्यायनवचो यथा १४२ यज्ञं वास्तुनि मुष्ट्या च स्तवेदुर्भ
 दे वहे तथा दर्भसंख्यानं विहिता विस्तरस्तारणेषु च १४३ निक्षिप्याग्निं स्वदारेषु परिकल्प्यात्वि
 द्ये जेतथा प्रवसेत्कार्यवान्विश्रां मूर्धे वनचिरं क्वचित् १४४ अनसनेति कं कर्म प्रवसन्नुप्यत इ
 तः उपविश्य मुचिः सर्वं यथा कालमनु द्रवेत् १४५ यत्प्रावाप्य वियोगिन्या सुश्रूषाग्निं विनी
 तया सौभाग्यं विना वैधव्यं कामया भर्तुं भक्त्या १४६ यावत्स्थादीरसूरासा माज्ञा संपादिनी
 प्र दद्याद्दत्ताकिं धैवदा मुद्रा ता मत्र विनियोजयेत् १४७ दिनक्रमेण वा कर्म यथा ज्येष्ठं स्वशक्ति
 तः विभज्य सह वा कुर्युर्दयाज्ञानमशा धेवत् १४८ स्त्रीणां सौभाग्यं तो ज्येष्ठं विद्य एव हि त
 स्व न्मनां न हि संत्येन तपसा भर्ता तुष्पतियो वितां १४९ भर्तुरादेशवर्तिन्या यथा मा बहूभिर्व्रतैः
 अग्निश्च तोषितो भुवसा स्त्री सौभाग्यमाप्नुयात् १५० श्रोत्रियं सुभगं गोचर्यग्निमग्निचितं त
 या प्रातरुत्थाय यः पश्येदापश्यः स प्रमुच्यते १५१ विनया वनतापि स्त्री भर्तुर्या दुर्भगा भवेत्

प्रा

१३

अमुत्रोमासिभर्तृणां अवज्ञातिकृतां तथा १५२ पापिष्ठं दुर्भगं मत्पो न गन्तुं कृतनासिकं प्रातरु
 स्थाययः पश्येत्कलहैरुपजुष्यते १५३ पतिमुद्धं घ्न्यमोहात्स्त्रीकंकननरकं व्रजेत् रुष्टान्मनुष्य
 तां प्राप्य किंकिंदुःखेन पश्यति १५४ पतिशुश्रूषयेव स्त्री सर्वाश्चोक्तान्समश्नुते दिवः पुनरिहा
 याता सुषानामवधिर्भवेत् १५५ सहासो न्यात्युनर्हरान्कथंचित्कारणं तरात् यश्छेदाग्निमान्कं
 तुं कहेमोस्य विधीयते १५६ स्वेष्टावेव भवेद्दोमो लौकिकेन कदाचनः न स्याद्विनाशोऽत्रैव कर्म लौ
 किकाग्नौ विधीयते १५७ षडाकृतिकमन्येतुज्जुह्व्यां ध्रुवदर्शनात् न स्यान्मार्थस्यात्तावद्यावन्
 परिणीयते १५८ पुरस्तात्त्रिविकल्पोयं यत्प्राप्यश्चित्तमुदाहृतं तत्षडाकृतिकं शिष्टैर्यज्ञविद्भिः प्रकी
 र्त्तितं १५९ ॥ ॥ इतिकर्मप्रदीपपरिशिष्टे द्वितीयः प्रपाठकः ॥ ॥ असमक्षं तु दंपत्यो होतव्यं कृत्वा
 गादिना द्वयोरप्यसमक्षं हि भवेद्दुतमनर्थकं विहायाग्निं सभार्ययेत्सीमामुद्धं घ्न्य गच्छति होमका
 त्वात्पयेतस्य पुनराधानमिष्यते २ अरण्योऽनयनाशाग्निं दाहेष्यग्निं समाहितः पालयेदुपशं
 तिसिन्त्युनराधानमिष्यते ३ ज्येष्ठाचे वृद्धभार्यस्य अतिचारेण गच्छति पुनराधानमत्रैकं दृष्टं ति
 नतु गोतमः ४ दाहयित्वाग्निमिर्भोर्ग्रीवां सदृशीं पूर्वसंस्थितां पात्रे स्थाप्याग्निमादध्यात्कृतदा
 शो विलंबितः ५ एवं वृत्तां सवर्णां स्त्रीं विजातिः पूर्वसारिणी दाहयेदग्निहोत्रेण यज्ञपात्रे अध
 मवित् ६ द्वितीयो चेव छूयः पत्नीं दाहे देवा हि काग्निभिः जीवेत्या प्रथमायां तु सुरापानसमं हि

कर्म
 विधिः

च ब्रह्मणेन

कर्मप्र०

१४

तत् ७ मृतायायां द्वितीयायां योऽग्निहोत्रं समुत्सृजेत् ब्रह्मैवाजितं विजानीयाद्यश्रकामासु
सुत्सृजेत् ८ मृतायामपि भार्यायां वैदिकाग्निं न हित्यजेत् उपाधिना पितृकर्मया वहुविवंसे
मापयेत् ९ रामोपि कृत्वा सोऽवरणं सीतां पत्नीयशस्विनी इद्रेयज्ञेर्वहुविधैः सह भ्रातृभिर
त्यक्तः १० यो हरेद्दग्निहोत्रेण स्वेन भार्यां किंच यंचनः स स्त्रीसंपद्यते तेन भार्यायाः पुमान्
भवेत् ११ भार्यामिरण्णप्राप्ता वा देशातरगतापि वा अधिकारी भवेत् पुत्रो महापातकिं निदिजे १२ मा
न्याचेन्मृयते पूर्वं भार्यामिति विमानितः स्त्रीणि जन्मानि सां पुरुषं पुरुषं स्त्रीत्वेमहति १३ सर्वे
योनिः पूर्वावत् पुनराधानकर्मणि विशेषोऽग्राभ्युपस्थानैमाज्याकृत्यष्टकं तथा १४ कृत्वा वा
हृतिहोमांतमुपतिष्ठेत् पावकं अध्यायुकेवलं गेयो कस्तेयामित्यमानसः १५ अग्निमीडे अग्न
आयास्य अग्न आयास्य इति तयो तिस्रोऽग्नीज्योतिरित्यसिंदूतमग्नेमृडेति च १६ इत्यष्टावाकृतीकृत्वा
यथाविध्यनुपूर्वशः पूर्णाकृत्यादिकं सर्वमन्यपूर्ववदश्चरेत् १७ अरण्येऽप्यपण्डुः यावत्तिष्ठ
ति पूर्वयोः न तावत् पुनराधानमन्यारण्ये विधीयते १८ विनष्टेऽनुकसुवन्तु कुं प्रत्यस्थालसुर्वि
षि प्रत्यगग्रे च मुशले मरे जातवेदसि १९ स्वयं होमासमर्थस्य समीप उपसर्पणं तत्राप्यश
क्तस्य सतः शयनाच्चापवेशनं २० कृतायासायमाकृत्यां दुर्बलं गेयं ह्रीर्भवेत् प्रातर्होमस्त

१४

देवस्याज्जीवञ्चे स पुनर्नवा २१ दुर्बलं स्थापयित्वा तं मुह्यन्ते लाभि संवृतं दक्षिणा शिरसं भू
 भौवदिष्मं तां निवेशयेत् २२ हिरण्यशकलां न्यस्य सिद्धाच्छिद्रे सप्तसु मुखेष्वर्थापधायै न
 निर्हरेयुः सुतादयः २३ आमवात्रे न्नमाहाय प्रेतमग्निः उरः सरं एको नु गच्छेत्तस्यार्द्धं मप्युमु
 स्ते जेह्रुवि २४ उर्ध्वमादहनं प्रातः आसीनो दक्षिणा मुखः सर्वजान्वाच्यशनकैः सतिलं पिंडं
 नवत २५ अथ पुत्रादि रात्र्युत्पकुर्याद्दारुचये महत् भूप्रदेशे शुद्धौ युक्ते यश्चाच्छित्वा दिलक्षणं
 २६ तत्रोत्तानं निपात्येने दक्षिणा शिरसं मुखे आज्यपूर्णं स्त्रुचं दद्याद्दक्षिणा शानसि स्त्रुवं २७
 पादयो रधरां प्राचीं मरणी मुरसी तरां पार्श्वयो रर्षचमसे सव्यदक्षिणयोः क्रमात् २८ मुशले
 न सरत्पुत्रं मंतरोर्वोरुल्लखलं चात्रो वीलकमत्रैव आनश्रुनेयने विभीः २९ अपसव्येन क
 त्वेतद्वा ग्यतः पितृदिभ्युखः अथाभि सव्या जाक्ते दद्याद्दक्षिणतः शनेः ३० अस्मात्त्वमधिजा
 तो सित्व नोयं जायतां पुनः असौ सर्गाय लोकानां स्वाहेति ययुरीरयन् ३१ एवं गृहपतिर्दग्धः
 सर्वतरति दुर्कृतिं यश्चेत्तं राहये सोऽपि प्रजां प्राप्नोत्यनिर्दिता ३२ यथा स्वायुध धृक्कायो ह्यर
 ण्यो न्येति निर्भयः अति क्रम्यात्मनो भीष्टः स्यान्मिष्टं च विंदती ३३ एवमेवाग्निमान्यं ज्ञेया

त्रायुधविभूषितः लोकानन्या नतिकम्प परं ब्रह्मेव विंदति ३४ अथानपेक्षमंसापः सर्वे
 वेशवस्मृशः स्नात्वा सचैलमाचम्य दधुरस्योदकं स्थले ३५ गोत्रनामानुवाहंते तर्पयामी न्यनं
 तराः दक्षिणाशान्कुशान्कुत्वासतिलं तुष्टयकृष्टयकृ ३६ एवंरुतोदकान्सम्यक् सर्वाभ्यां हल
 संस्थिताम् आलुत्य पुनराचान्ता न्यदेयुस्तनुयायिनः ३७ माशोकं कुरुतानित्ये सर्वस्मिन्प्राण
 धर्मणि धर्मकुरुत यत्नेन योवः सहगमिष्यति ३८ मानुष्येकदलीस्तं भनिः सारो सारमार्ग ए
 करोतियः सहस्रदोजलबुद्बुदसन्निभे ३९ गन्त्रीवसुमतीनां शमुदधिर्देवतानि च फेनमुख्यः
 कथं नाशमर्त्यलोके नयास्यति ४० पंचधा संभूतः कायो यदि पंचत्वमागतः कर्मभिः स्वशरीरो
 त्येस्तत्र कार्परिवेदना ४१ सर्वे क्षयांतानि च यापतनांतास्मुद्ययाः संयोगा विप्रयोगांता मरणं
 तं हि जीवितं ४२ श्लेष्माशुवांधैर्मुक्तैः प्रेतो भुङ्क्ते यतो बशः यतो नरो हितव्यं हि क्रियाः कार्याः प्रय
 त्नेतः ४३ एवमुत्कात्रजं युस्तं गृहास्त्रघुपु रस्तराः स्नानाभिस्पर्शनाभ्यां शौचं शुद्धं युरितरे जनाः
 ४४ एवमेवाहिताग्नेस्तृपात्रं न्यासादि कं भवेत् कृष्णाजिनादिकश्चात्र विशेषा धूर्युचोदितः ४५
 विशेष मरणी स्यान्निष्पाहत्याभ्यर्ज्य सर्पिणां दाहयेद्दूतया साध्यात्र न्यासादि पूर्ववत् ४६ आ
 स्ना मभावे पार्णमिश्रकलान्युक्तया दाहता भययेदस्मिन् संख्या निततः प्रभृति स्तुतकं ४७ म

सुपातकसंयुक्तो देवास्यादग्निमान्यदि पुत्रादिः पालयेद्वाग्नीयुक्त आदोषसंक्षयो ४६ प्राय
 चित्तं न कुर्याद्यः कुर्वन्वन्नियते यदि गृह्यनिर्वोपयेच्छ्रोतमन्त्रस्यैव परिच्छेदं ४७ सादयेद्देभ्य
 वापि स्वज्योतिरभवद्यतः पात्राणि दद्यादिप्रायश्चित्तं देहसेवकाक्षिपेत् ४८ अग्नेमेवाह तानादीद
 ग्धव्याचयथाविधिः अग्निप्रदानमंत्रोऽस्मान्प्रयोज्येति स्थितिः ४९ अग्निमेव देहं ज्ञायंति सव
 र्णां पतिना सहः तदुत्तरेण पात्राणि दह्येत् सृष्टिकृतिके ५० अपरेद्युस्तृतीये वा अस्थ्यासंचयनं भवे
 त यस्तत्र विधिना दह्येत् कृषिभिः सोधुनोच्युते ५१ स्नानांत पूर्ववत्कृत्वा गव्येन पथसाततः सिंचे
 दस्यीनि सर्वाणि प्राचीना वीत्यभाषतः ५२ शमीपालाशशारवाभ्यामुद्धृत्योद्धृत्य भस्मना
 आज्येनाभ्यज्य गव्येन सेचयेद्दुग्धवारिणा ५३ मृत्यान्त्रसंपुटे कृत्वा सूत्रेण परिवेष्ट्य च श्वभ्रं रवा
 त्वाशुचो भूमौ निखने दक्षिणमुखः ५४ परयित्वा वटं ध्यात्वा पिंडं सवालसंयुतं दत्त्वा परिसमं
 शोषं कुर्यात्पूर्वाङ्गकर्मणि ५५ एष एवागृहीताग्नेः प्रेतस्य विधिरिष्यते स्त्रीणां मिवाग्निदानं स्या
 दद्यात्तौ भुक्तमुच्यते ५६ सूतके कर्मणां त्यागः संध्यादीनां विधीयते होमश्चोततु कर्तव्यं शुक्लानेना
 पिवाफलेः ५७ अकृतं होवयेत्स्मार्त्तितदभावे कृताकृतं कृतं वा होवयेद्देन मनारंभविधानतः ६०
 कृतमोदनसक्तादितंदुलादिकृताकृतं व्रीह्यादिवाकृतं प्रोक्तमिति हव्यं त्रिधा उच्यते ६१ सूतके तु स

कर्मप्र.

१६

मुत्पन्ने स्मार्त्तकर्मकथं भवेत् पिंडश्चैव रुं होममसंगो चैव कारयेत् ६२ सूतके च प्रवासे च
असक्तौ श्राद्धभोजने एवमादिनिमित्तेषु दावयेद्वै नियोजयेत् ६३ नृत्यजेत्सूतके कर्मब्रह्मचारी
स्वकं क्वचित् नदीक्षणात्परं यज्ञेन कृच्छ्रादितपश्चरन् ६४ पितर्यापि मृते नैवां दोषो भवति कहिं चि
त् श्राद्धोचं कर्मणां तेषां त्रहं वा ब्रह्मचारिणः ६५ श्राद्धमग्निमतः कार्यं दाहादेकादशदिनि प्र
त्याहिकं तु कुर्वीत मग्रीताहमि सर्वदा ६६ द्वादशप्रतिमासंतु श्राद्धं पाणमासिकं तथा सपिंडीक
रणं चैव एकद्वै श्राद्धं षोडश ६७ एकाहेन तु पाणमासायदास्युरपि चात्रिभिः न्यूनं संवत्सरं चैव
व स्यात्पाणमासिकं तदा ६८ या निपंचदशाद्यानि अत्र स्येतेरेण तु एकस्मिन् नद्भिरेयानि वा
पुत्रायाश्च सर्वदा ६९ नयोषायापतिर्दद्यात् पुत्राया अपि क्वचित् तत्र स्य पितृत्वेव नानुजस्य
पिवाश्रुतः ७० एकादशोद्भिनिर्वर्त्य अर्वाकृद्दशाद्यथाविधिः प्रकुर्वीताग्निमातृवो मातापित्रो
सपिंडतां ७१ सपिंडीकरणं दूधं न दद्यात्प्रतिमासिकं एकोदशविधानेन दद्यादित्याह गौतमः ७२
कर्षसमन्विता मुत्का तथा ह्यं श्राद्धं षोडशं प्रत्याहिकं तु शेषेषु पिंडाः स्युः षडिति स्थितिः ७३ अर्ध
हाय्योदके चैव पिंडदाने वने जने तत्र स्य तु निवृत्तस्य स्वधावाचन एव च ७४ ब्रह्मदंडादियुक्तानां
थेषां स्थानाग्नि सत्क्रिया श्राद्धादिसत्क्रिया भाजो न भवन्तीह ते क्वचित् ७५ मंत्राग्नार्येभ्यो तत्तये

चकंलाघवार्थिभिः पश्यतेतत्प्रयोगेस्यात्मन्त्राणामत्रदिशतिः १६ अग्निस्थानेवायुर्त्वेप्रसू
 र्थोबहुवदस्यच समस्यपंचमीसूत्रेचतुश्चतुरितिसुतेः १७ प्रथमेपंचकेपापीलक्ष्मीरितिपदं
 भवेत् द्वितीयेतुपतिष्ठास्यादुत्रैतितृतीयके १८ चतुर्थेत्वपशव्येतिइदमाहुतिविंशकिं धृ
 तिहोमेनप्रयुज्यादोनामसुतथाएसु १९ चतुर्थीमध्यमइत्येतदोनाम्निनहिहयते उताग्रप
 ह्ववोबुधःशुंगेतुपरिकीर्त्तते २० पतिव्रताव्रतवतीब्रह्मबंधुसथाश्रुतः शंखोदनीलमित्यु
 क्तंग्रथस्तवकउच्यते २१ कपुष्पिकाभितःकेशामूर्ध्निपश्चाकपुच्छला श्याविच्छलाकाशाल
 लीतथावीरतरःशरः २२ तिलतंदुलसंपर्कःरुशरःसोभिधीयते नामधेयेमुनिवसुपिशाचा
 बहुवसदा २३ यक्षश्चपितरोदेवायष्टव्यातिष्ठिदेवताः आग्नेयाद्येचसर्प्याद्येविशाखाद्येत
 थेवच २४ आषाढाद्येधनिष्टाद्येअग्निन्याद्येतथैवच दंडान्येतानिबहुवदहाणांजुक्रयास
 दा २५ दंडद्वयंदिवद्येषमवशिष्टान्यथैकवत् देवतास्वपिह्यतेबहुवदसर्पपित्रेय २६ देवाश्च
 वसवश्चापिद्विदेवान्मिनोतदा ब्रह्मचारीसमादिष्टोगुगुणाव्रतकर्मणि २७ वादवोमितिवाब्रूया
 त्तत्रथैवानुपालयेत् सशिखंवपनंकार्यमास्माताब्रह्मचारिण २८ आसरीरविमोक्षायब्रह्मच
 र्येनचेद्भवेदिति वयनेनास्यकर्तव्यमर्वागोदानिकव्रतान् २९ व्रतिनोवसन्त्यावत्प्रणमासानि

कर्मप्र.

११

६

२७

तगौतमः नगोत्रोत्सदनं कुर्यादिनापदिकशचनः ९० जलकीडामलं कर्त्तव्यं तीर्त्तुं इवाज्जवेत् दे
वता नो विपर्यासे जुहोतिषु कथं भवेत् ९१ सर्वप्रायश्चित्तं कृत्वा क्रमेण जुहुयात्पुनः संस्काराः अतिप्र
थे रन्स्वकालाच्चेत्कथं चनः ९२ कृत्वेतदेव कर्त्तव्यं येन नयनादधः अतिष्ठानवयशेन नवान्नं
द्योन्यकामतः ९३ वेष्टानरचरुस्तस्य प्रायश्चित्तं विधीयते चरुः समशनीयो यस्तथा गोयज्ञक
र्मणि ९४ कृषोऽसर्जने चैव अश्वयज्ञे स्तथैव च प्रावण्यां च प्रहोषयः कृष्यां चेतथैव च ९५
कथमेतेषु निर्वापाः कथंचैव जुहोतयाः देवता संख्यया ग्रास्या निर्वपास्तु दृष्ट्य कृ दृष्ट्य कृ ९६ य
वता होमनिर्वृत्तिर्भवेद्यामत्र कीर्त्तिता शेषंचैव भवेत्किंचित्तावत्तन्निर्वपेच्चतुं ९७ चरो समशनी
येतु पितृयज्ञे चरो तथा होतव्यं मेक्षणेनान्पुदुपस्तीर्णं जिघारिताः ९८ कालः कात्यायनेनोक्तो
विधिश्चैव समासतः दृषोऽसर्गो यतो नोक्तो गोत्रितेन तु भाषितः ९९ परिभाषिक एव स्यात्कालो
गोवाज्जियज्ञयोः अन्यस्यानुपदेशात्तु च स्तरा रो हणं स्मृत्यु १०० अथवा मार्गपात्रे हि कालो गो
यज्ञकर्मणः निराजनादि चोत्सानामिति तत्रांतरे विधिः १०१ शरदसंतयो किंचिन्नवयशे प्रचक्ष
ते धाम्यपांकवशा न्ये श्यामा को वनिनः स्मृतः १०२ आश्वयुज्यां तथा कृष्यां वास्तुकर्मणि याज्ञि
का यज्ञार्थं तत्त्ववेत्तारो होममेवं प्रचक्षते १०३ द्वे पंच द्वे क्रमेणोक्ता इति शक्यतयः स्मृताः शेषा आ
ज्येन होतव्या इति कात्यायनो ज्ञेवीत् १०४ पयो यराज्यसंयुक्तं तत्प्रातः कमुच्यते दध्ने केतदु

दुर्गासाधः कर्तव्यः पायसाश्रुः १०५ त्रीह्यः शालयोधुजा गोधूनाशर्षपासि ह्योः स
 वायोषधयः सप्तविपदोद्युतिधारिताः १०६ संस्काराः पुरुषस्येते स्मर्यते गौतमादिभिः
 अतोष्टकाद्यः कात्यासर्वेका लसमाहिति १०७ सहरण्यष्टकादीनिकुर्यात्कर्मणि
 योद्विजः सर्वेष्टिपावको भूत्वा लोकान्नेति घृततुतः १०८ एकाहमपि कर्मस्यो योद्विजश्चुषकः
 शुचिः नयत्मानं तद्देवास्य शताहं दिवि जायते १०९ यस्त्वाधायाग्निमाशास्य देवादीनां
 भिरष्टवान् निराकर्ता मरादीनां स विज्ञेयो निराकृतिः ११० यश्चाहं कर्मणा माहोयाचां
 ते दक्षिणां भवेत् अमावास्यायां द्वितीयायां दन्वाहार्यं तदुच्यते १११ एकसाध्ये सवहिषु
 न स्यात्परिममूहने नो दगासाधने चैव हि प्रहोमाहिते सता ११२ अभावे त्रीह्येषोद ग
 ध्वावापयसापि वा तद्भावे यवागूवाजु क्र्यादुदकेन वा ११३ रोद्रं च राक्षसं मित्रं मासुरं
 चाभिचारिकं उत्क्रामं चान्द्रशेदाय न्यालभ्यात्मानमेव च ११४ यजनीयेऽग्नि सोमश्चेद्वारु
 ण्यां हि शिंदृश्यते तत्र व्याहृतिभिर्जुत्वा दंडं दद्याद्विजायते ११५ लवणं मधु मांसं च क्षारं चाग्नौ
 नं दूयते उपवासे न भुंजीत न चरात्रौ कथंचन ११६ स्वकाले सायमाह्नवे रप्राप्तौ होतृहव्य
 व्ययोः प्राक् प्रातराहुतेः काला प्रायश्चिने हुते सति ११७ प्राक्सायमाहुतेः प्रातर्होमका

कर्मप्र.
१८

मानतिक्रमः प्राक्पौर्णमासादर्शस्य प्राग्दर्शद्वितरस्य च ११८ वैश्वदेवेत्वतिक्रो-
ते अहोरात्रमभोजनं प्रायश्चित्तपात्रत्वापुनः संतनुयाद्रुत ११९ होमव्यात्ययव-
र्षिपौर्णमासात्पयेतथा पुनरेवाग्निमाहध्यादिति भार्गवशासनं १२० अनचो-
मा एको ज्ञेयो एणः कृष्णमृगः स्मृतः कुरुर्गोरुमृगः प्रोक्तस्तैवल्लः शणमुच्यते
१२१ केशोतिको ब्राह्मणस्य दंडुः कार्यः प्रमाणतः अलारसंमितो राज्ञः अनुता-
सांतिको विशः १२२ कृजं वस्ते तु सर्वे स्फुरन्नृणा सोम्यदर्शना अनुदेगकरानृ-
णां सत्वरो न शिदूषित १२३ गोविशिष्टतमा विप्रैर्वेदेष्वपि निगद्यते नततो न्यदरं य-
स्मात्तस्माद्रौर्वरुच्यते १२४ येषां व्रतानां मन्तेषु दक्षिणान विधीयते वरक्षत्र भवेद्दान-
मपि बाह्योदयेऽरुं १२५ अस्यानो ह्युसविच्छेदाद्योषणाध्यापनादिकं प्रामादिकं
श्रुतौ यस्यात्स्याद्यातयां मत्वकारितत् १२६ प्रत्यहं तदुपाकर्म सोमसर्गविधिवर्द्धिजेः कि-
यते छंदसां तेन पुनराप्यायनं भवेत् १२७ अयातयामेच्छेदोभिर्यत्कर्म कृत्यतो द्विजे-
रममाणैरपि सदा तत्रेषां सिद्धिकारणं १२८ गायत्री च सगायत्र्या वा ह स्पत्यमिति

१८

जा

त्विकं शिष्यो नूच्य विविचदुपाकुर्यात्ततश्च १३० कुं दसामेकविंशानो ह
 तानां यथाक्रमं तच्चं हस्काभितृग्मिराद्याभिहोमिदृश्यते १३० पर्वभिश्चैव नागे पुत्रास्त
 एषूत्तरादिभिः अंगेषु च चामित्रे स्थितिमपि ज्ञेयं होतयः १३१ अहतास्तु यवा प्रोक्ताभ्य
 स्थाधाना भवन्ति ते अहंस्तु व्रीहयो लाजा घटाः खांडिक उच्यते १३२ नाधीयीत रहस्या
 निसोत्तराणि विचक्षणः न चोपनिषदश्चैव धाम्ना सान्द्राणि यतान् १३३ उपाकृत्यो
 दगयनेन तोधीयीत धर्मवित् उसर्गाश्चैक एवैषां तेषां प्रोष्टुपदे विवा १३४ अजात
 व्यं जैना लोम्नीनतया सह संविशेत् अयुग्मः काकवंध्यायां जातानां न विवाहयेत् १३५
 संसक्तपदविन्यासस्त्रिपदप्रक्रमः स्मृतः स्मार्त्तैकर्मणि सर्वत्र श्रोते त्वधुर्गुचो हि
 तः १३६ यस्योदिशि बलिं दद्यात्तमेवाभिमुखं कर्हिं अवणाकर्मणि भवेन्न्यंच कर्म
 न सर्वदा १३७ बलिं लिशेषस्य हवने अग्निप्रणयने तथा प्रत्यहं न भवेज्जाता मुत्तु
 कंतु भवेत्सदा १३८ पृषातक प्रक्षणा यनवस्य हविषस्तथा शिष्टस्य प्राशने मंत्रस्तत्र स
 र्वधिकारिणः १३९ ब्राह्मणानामसां निर्धाय मेव पृषातकं अवेक्ष्यैव विः शेषं न वय

कर्मप्र.

१८

ये ज्ञेयपि भक्षयेत् १४० सकलावदरीशावा फलवत्यभिधीयते धनाविसिक्किताशकः
स्मृतायातशिलास्तुता १४१ नष्टो विनष्टो मणिकः शिलानाशितथैव च तदेवाह
त्यसंस्कारे निविद्ये स ग्रहायणी १४२ श्रवणा कर्म लुप्तं चेत्कथंचित्स्मृतकादिना
अग्रहायणिकं कुर्याद्विजर्ममशेषतः १४३ ऊर्ध्वं स्वस्तरशायी स्यान्मासम
र्धमथापि वा सप्त रात्रं त्रिरात्रं वा एकां वा सद्य एव वा १४४ नोर्ध्वमंत्रप्रयोगस्यान्वा
य्यागारं नियम्यते नाहतास्तरणं चैव न पार्श्वं वापि दक्षिणं १४५ दृढं श्रेयदाग्रहाय
ण्या माहता वापि कर्मणः कुभौ मंत्रवदासिंचेत्प्रतिकुंभमृचं पठेत् १४६ अल्पान्तां
यो विघातस्यासवाधो बहुभिः स्मृतः प्राण संमित इत्यादि वा सिद्धं वा धिनं यथ १४७
विशोधो यत्र वा क्थानां प्राणान्यतत्र नृयसां तुल्यप्रमाणं केचि तु न्याय एव प्रकीर्तितः
१४८ त्रैलोक्यं च करतले मधूपा मेतुको स्मृताः पालाशा गोलकाश्चैव लोहचूर्णं
तुचीवरं १४९ स्मृताः शाला स्तवनाधिकारेण कचिदाध्मोक यन्नपि अनुमंत्र
णीयं सर्वत्र सदैव सनुमंत्रयेत् १५० द्वा लो नंद प्रदिः कूर्चं नैव सर्व

१८

त्रैलोक्यसंप्रसारणः तद्विनिर्मुक्तकर्मस्य द्वापरार्थपाश्चात्तरणी १५१ सप्ततावनमूर्ध्व
 न्यानितथास्तनवतुष्टयं नाभिः श्रोणि रपाजं च गोश्रोतांश्चिचतुर्दश १५२ दुरोमोसा
 वद नार्थकृत्ताधिष्ठितास्तो वयो मादायजुक्रया तत्र मंत्रे समापयेत् १५३ हज्जिका
 कोऽसक्यीनीयत्तु हृक्षो गुदस्तन श्रोणि स्कंध सठा पाश्वर्ष पश्चक्रानि प्रचक्षते १५४
 एकादशानामंशुनीमवह निसेरव्यया पार्श्वस्य चक्रस्तप्राश्चदित्वादाह्वयतुर्दश
 १५५ चरितार्थाः श्रुतिः कार्यायस्मादप्यनुकल्पतः अतो हर्चनहोमस्माच्छागपक्षे
 चरावपि १५६ अवह नानियावत क्रियेरन्प्रस्तरे पशोः तावन्तः पायसान्निडौ पश्च
 भावेपि कारयेत् १५७ उद्वेगं जगामार्थं तु पश्चभावेपि पायसं सद्रव्यं प्रपयेत् तत्र अन्व
 ष्टकेऽपि कर्मणि १५८ प्राधान्यं पिंडदानस्य केचिदाहुर्मनीषिणः गयादो पिंडमा
 त्रे स्य दायमात्रस्य दर्शनात् १५९ भोजनस्य प्रधानत्वं वदत्यनेन महर्षयः ब्राह्मणानां
 पशुहोयामहान्मत्तप्रदर्शनात् १६० आ मन्त्रादे विधानस्य विना पिंडैः क्रियाविधिः
 प्राधान्यमुभयोर्यस्मात्तस्मादेष समुच्चयः १६१ प्राचीनानीतिना कार्यपि तेषु प्रोक्त

कर्मप्र.

२०

ह

एतं पशोः दक्षिणोक्षोऽसनांतं च चरो निर्वपणार्हिकं १६२ सन्नयन्यावदानानां प्रधाना
र्थो न हीतरः प्रधानं हवनं चैव शेषं प्रकृतिवद्भवेत् १६३ द्विपमुन्नतं माख्यातं शाहा
चैवैष्टकास्मृता कलिनं सजलं प्रोक्तं दूरखातो हकामरुः १६४ द्वारगवाहं स्तं
भिः कर्दमभिः त्वं न कोणवेधैश्च नेष्टं वीस्तु द्वारविद्धमनाक्रांतमासेष्य १६५
वशं जेति व्रीहिहृश्च शंखश्चेति यं वस्तं ध्या - प्रसावित्प्रवमानो ह्यकाजुक्रयात्सि
प्रहोमद्रु १६६ साहृतं सुमनो युक्तमुदकं दधिसंयुतं - अर्घ्यं दधि मधुभ्यां
च मधुपर्कं विधीयते १६७ कस्य नैवाहंणीयस्यानितयेदधर्मः ॥ जलो
काः स्याद्विधानं काः स्वस्य मधुपर्कविधीयते १६८ ॥ ॥ इति श्रीकर्मप्र
दीपपरिशिष्टे तृतीयः प्रपाठकः समाप्तः ॥ ॥ संवत् १७९९ ज्येष्ठकृष्णदशम्युक्ते
लिखितमिदं पुस्तकं श्रीमालाज्ञातीयत्रिपाठीरामचंद्रसुतभूषणेन लिखितं पुनः

२०

